

Людяність не знає національності

Георгій СЕРДЮК
Член НСЖУ

ВАЖЛИВОЮ складовою частиною всенародної боротьби з німецько-фашистськими загарбниками у роки Другої світової війни був підпільний рух, який поширювався і на території Козельщинського району.

Тривалий час сторінки підпільної боротьби були засекречені. І лише через двадцять років після закінчення війни були складені списки учасників підпільного і партизанського рухів на території Полтавської області, у тому числі й Козельщинського району.

Стали відомі імена підпільників, яких розстріляли гестапівці. Це Іван Тихонович В'язовський з Мануйлівської сільської ради, який до війни навчався у Харківському льотному училищі; Михайло Остапович Гладкий – до війни працював бригадиром у колгоспі «Колос» Юрківської сільської ради, потім у колгоспі імені Жданова Хорішківської сільради; Семен Іванович Гребенюк, голова колгоспу імені Карла Маркса, – у період окупації працював комірником у громадському дворі, допомагав продуктами харчування партизанським групам Кременчуцького району; Трифон Антонович Личко, голова Дяченківської сільської ради; Тихін Петрович Луценко, технорук Ганівського маслозаводу; Антон Іванович Паськевич із Пісківської сільської ради – до війни працював бригадиром колгоспу «Червоний партизан»; Сава Григорович Рогізний, який до війни працював у цьому ж колгоспі; Леонід Данилович Ткаченко, директор райхарчокомбінату; Павло Петрович Троцький з Пісківської сільської ради, до війни був інспектором зі страхування у місті Макіївці; Макар Петрович Чепіжний – до війни головував у колгоспі в Рибалках...

Про одного з підпільників, Макара Петровича Чепіжного, уродженця хутора Чепіжні, згодом села Рибалок, 1902 року народження, – подальша розповідь.

Голова колгоспу, чабан, підпільник

У ПЕРІОД колективізації на базі ТСОЗів (товариств спільного обробітку землі), згодом сільськогосподарських артілей, на території сучасної Рибалківської сільської ради виникло кілька колгоспів. Один із них – «Червоний комбайн» (с. Рибалки) – із 1929 року очолював Прокіп Степанович Чепіжний, а з літа 1930 року – 25-тисячник, шахтар з Донбасу – Їськін.

У 1934 році селяни, які дивом вижили у період лихоліття голодомору 1932–1933 років, обрали рільника Макара Чепіжного головою названого господарства. На нового керівника звалився величезний тягар проблем,

які доводилося розв'язувати наймовірними зусиллями.

Згодом уже колишній голова працював чабаном. За сумлінну працю його делегували на Всесоюзну сільськогосподарську виставку 1939 року і занесли до Почесної книги під номером 9173.

А тим часом колгоспники прохали районне керівництво повернути М.П. Чепіжного на посаду голови колгоспу. Однак Макару Петровичу дуже подобалося працювати чабаном. Тоді у районі серйозно зауважували: «Що ж ти, Макаре Петровичу, так поводишся? Якщо люди довіряють, то цим нехтувати не можна...»

І знову – напружена робота від зорі до зорі. А тут велике лихо звалилося

✓ Макар Петрович Чепіжний – голова колгоспу «Червоний комбайн». 1939 рік.

на хуторян. Їх зобов'язали переселитися у центральне село (такою була тоді політика партії й уряду). Люди болісно сприйняли цю звістку.

Справа з переселенням на території колгоспу «Червоний комбайн» затримувалася. Тому голову викликали у райком партії і суворо запитали: а чи сам він показав приклад і розпочав переселення?

– Ще не розпочав, – була відповідь.

– Та як ти посмів? Чи ж будуть прості селяни виконувати доленосне рішення партії, якщо сам керівник поводить, як саботажник? – роздратовано гримнув секретар райкому і грюкнув кулаком по столу.

(Закінчення на 5-й стор.) →

✓ Хутирська хата Макара Петровича Чепіжного, яку довелося розібрати і перенести у село Рибалки. 1934 рік.

Людяність не знає національності

← (Закінчення. Початок на 1-й стор.). Повернувшись додому, Макар Петрович разом із братами почав розбирати хату, господарські будівлі... Потім пиляли дерева для нового будівництва, вирубували фруктовий сад, – одне слово, проти своєї волі власноруч зруйнували і знищили родинне гніздячко.

Хуторяни пішли за своїм керівником. У тяжкій праці і стражданнях формувалося нове село.

Якось біля контори проводили загальні збори. І раптом моторошно заплакав сич. Сичі озивалися і раніше, але такого надривного скімлення ще ніхто раніше не чув.

– Мабуть, це на якусь біду, – занепокоїлися люди.

Так воно і сталося – нагрнула війна. Юнаки і чоловіки призовного віку пішли на фронт. Неймовірна напруга була і в колгоспі. Евакуювали на схід країни худобу, техніку, інші матеріальні цінності. Багато людей працювали поблизу Дніпра на фортифікаційних роботах.

Макар Петрович залишився на окупованій території і працював мірошником у млині-вітряку. Для односельчан це була загадка. Місцевий поліцейський неодноразово погрожував мірошнику фізичною розправою, навіть зробив спробу скинути його з вітряка вниз. А якось в обідню пору, не-

✓ Петро Макарлович Чепіжний. 1941 рік.

Анатолію і В'ячеславу. Врешті їхня бабуся, Софія Павлівна, розповіла, що у її чоловіка були обморожені пальці на ногах і що йому було вида-
но медичні документи про інвалідність. Стало зрозуміло, що таким чином підпільники убезпечили від підозри окупантів. А ось інша обставина викликає й сьогодні особливі роздуми. Коли Рибалки були звільнені,

✓ Георгій Макарлович Чепіжний. Фото 1945 року.

ром, який із перших днів війни пішов на фронт; за молодшим Георгієм, який теж попознив лави Червоної Армії у вересні 1943 року.

Та, слава Богу, сини залишилися живими. Петро був відзначений бойовими нагородами, був поранений, але ще три роки служив на Сахаліні. Георгій з боями пройшов від Дніпра до Берліна. Теж удостоєний бойових нагород, зокрема і польського ордену «Хрест Грюнвальда». Після перемоги ще чотири роки служив у Берліні. Врешті згорьована матуся дочекалася синовчків додому...

Пам'ять і вдячність долають кордони

ІСТОРІЯ життя М.П.Чепіжного була доповнена у 2007 році, коли на ім'я жителя Рибалок, багаторічного агронома колгоспу імені Чкалова, відомого аграрія і водночас краєзнавця, онука Макара Петровича і сина Георгія Макарловича – Анатолія Георгійовича Чепіжного – з Німеччини надійшов лист від Григорія Шульмовича Керпельмана.

Він розповів, що у далекому 1941-му, одразу після вторгнення фашистів, багатьох їх, молодих хлопців із Києва, привезли на Полтавщину, зокрема і в колгосп «Червоний комбайн», для збору врожаю. Сталося так, що Григорію не вистачило місця по квартирах. Тоді сам голова узяв його до себе і ставився до юнака, єврея за національністю, як до рідного сина.

Слід наголосити, що Г.Ш. Керпельман теж воював із фашистами. А доля розпорядилася так, що з 80-х років минулого століття став жити у Німеччині. Але про М.П.Чепіжного не забув і розпочав тривалі й виснажливі пошуки його рідних...

У Німеччину з Рибалок у відповідь полетів вдячний лист.

Ось так, просто дивовижно, переплелися людські долі. Так спільними зусиллями героїв фронту і тилу кувалася Велика Перемога над ненависним ворогом. ■

✓ Григорій Шульмович Керпельман. Дортмунд, Німеччина.

задовго перед відступом фашистів, крізь вікно оселі пролунав постріл, але фашистський постріл промакнув – куля поцілила в комин.

Стало зрозуміло, що це – прелюдія фіналу. Макар Петрович ще міг би спробувати вибратися із села і порятуватися. Але ж вороги можуть помститися родині, зокрема і 16-річному сину Георгію. А окрім того, залишити село, ймовірно, не дозволяла й інструкція?..

Того ж вечора М.П.Чепіжного заарештували, відправили у гестапо у Кобеляки і розстріляли разом з іншими підпільниками.

«Я пожаліла кривдника, у нього були діти»

ТАЄМНИЦЯ Макара Петровича не давала спокою уже дорослим онукам

то відповідні органи цікавилися поліцаями, старостами, різного роду німецькими прихвоснями.

Запитували й Софію Павлівну про те, чи були випадки, що хтось погрожував Макару Петровичу або кривдив його?

– Ні, таких не було.

Онуки якось запитали бабуся про цю ситуацію:

– Як же це так? У селі знають, що поліцейський діяв заодно з фашистами, переслідував дідуса...

– Я пожаліла кривдника, у нього були діти, – сумно і з болем відповіла бабуся.

– А чому ж він нікого не жалів? – повисло у повітрі запитання без відповіді.

А тоді, у далекому 1943-му і наступних роках, Софія Павлівна дуже горювала за своїм чоловіком. І тяжко побивалася за старшим сином Пет-

✓ Макар Петрович Чепіжний (у центрі) з колгоспним активом за участю районного керівництва. Обговорюють питання про проведення переселення хуторів та план забудови села. 1939 рік.